

de ovend

18e jaorgaank no. 2

de ovend

april 1990

achttiende jaorgaank no. 2

In dit blad verschiene bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge. De Ovend wodt uitgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer over de heerd bi'j de leden /ab.

Redakteur: Johan Veenstra.

Bureau-redakteur: Pieter Jonker.

Zetwark: Trijnie Gibcus-Telkamp.

Omslag: Sietske A. Bloemhoff.

Alle correspondeensie, inlichtings, adm./ab.: Stichting Stellingwarver Schrieversronte, Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde, Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde.

Tillefoon (05160)14533.

Lidm./Ab.: f 17,50 in 't jaor.

ISSN 0166-7351.

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de macker(s).

Inhoud:

<i>Van de redaktie</i>	42
Henk Bloemhoff <i>Et Stellingwarfs Woordeboek</i>	44
Theo van de Bles <i>De wiend integen</i>	47
<i>Oosterse Kontakten</i>	50
Oene Bult <i>Stelling</i>	54
Jan Heida <i>Van de supportersveriening</i>	56
Tineke Steenmeijer-Wielenga <i>Et persoonlike dichterschap van Johan Veenstra</i>	60
Boele Land <i>D'r is nog hope</i>	64
Lodewick H. <i>Dagboekfragmenten 1989</i>	66
Peggy Klinkhaemer <i>'t Is now an jim</i>	68
Batteld van 't pad <i>'t Is me wat!</i>	69
Johan Veenstra <i>Column</i>	70
Teije <i>de wiend goelt</i>	72

Van de redaktie

krummelties

Et bestuur van de Stellingwarver Schrieversronte het de laeste tied geregeld kontakt mit de Stichting Streektaal Alblasserwaard - Vijfheerenlanden. In oktober 1989 weren een tiental enthousiaste bestuursleden van heur bi'j oons te gaaste op 'e Meulehoeve. Op 4 april was d'r weer een infermeel bezuuk van een stokmennig meensken uut de Alblasserwaard en op 19 meie a.s. gaon een stokmennig bestuursleden van de Schrieversronte richting Zuud-Hollaand. De Stichting Streektaal Alblasserwaard-Vijfheerenlanden nemt die dag heur kantoor in gebruik. Dat gebeurt morgens en middags verschieft dan et eerste boek dat de stichting uitgeven zal. Et wodt anbeuden an de kultuur-dippeteerde van Zuud-Hollaand. Et is de bedoeling dat et Schrieversrontebestuur beide festiviteiten mitmaekt. En dat is et nog niet. Ze willen daore aenlik ok wel graeg dat et Schrieversrontereisien van dit jaor heur kaant op komt. De reiskemmissie warkt d'r an. Jim heuren d'r nog wel van.

De cursus Stellingwarfs I, die in jannewaori in Berkoop uut aende zette, dri'jt lekker. D'r bin mar liefst 20 cursisten. En zoas gebruikelik moe'n de cursisten ok een verhael of gedicht in et Stellingwarfs schrieven. Ien van die verhaelen willen we jim niet ontholen. Boele Land schreef et verhael *D'r is nog hope*. Een verhael daor de oorlog in an de odder komt. Dat is toepasselik in disse april-*Ovend*, donkt me. Et was disse maond vuvvenveertig jaor leden dat Stellingwarf bevri'jd wodde. En in meie is et al weer vuuftig jaor leden dat we bezet wodden deur de Duutsers.

Op 28 april kwammen de Nedersaksische schrievers en zangers bi'j mekaander in et Grunninger Siddeburen. Et was veur et vierde aachterienvolgende jaor dat dit evenement organiseerd wodde deur de Sont, de verieninge van streektaelorgenisasies in et Nedersaksische taelgebied. Aovens was d'r een grote pebliksaovend in Siddeburen, waor zangers heur lieties zongen en verscheiden schrievers veurdreugen uut eigen wark. De drie veurofgaonde jaoren nam disse manifestasie de hieftied een zaoterdag en een zundag in beslag. Veurig jaor was et in Oosterwoolde. Et pergramme was now wat beparkter van opzet en wodde allien op een zaoterdag holen.

Op 1 april was et al weer tien jaor leden dat Lodewiek Hooghiemstra bi'j de Stellingwarver Schrieversronte in dienst kwam. Jim kennen him veurnaemelik as Lodewiek H. deur zien bi'jdregen an *De Ovend*. An et tienjaorige jubileum is in kleine kring ommedaenken geven.

Goed ni'js. Et perjekt Hiemkunde is mit twee jaor verlengd en daor is de Schrieversronte slimme bliede mit. Sietske Bloemhoff kan now mooi deurwarken om lesmateriaol veur de schoelen te maeken.

Van de dichtbundel *Van mien kaant bekeken* van Lamkje Hof-de Boer verscheen veur meert de tiende drok. Een uniek rekord!

De kursus Stellingwarfs veur beginners, die dit seizoen veur et eerst an de haand van een kompleet ni'j kursusboek geven wodde, is op 7 april ofsleuten mit een examen, daor van de twintig kursisten veertien an mitdeden.

De meensken die an et aende van de middag een diplome in ontvangst nemen mochten, bin: Joukje Post (Ni'jberkoop), Tinie Stoker (Ni'jberkoop), Cees Koopmans (Noordwoolde), Josina van Dalen (Berkoop), Louis Sterkenburg (Wolvege), Geke Dijkstra (Hooltpae), Femmy van Veen (Hooltpae), Martha Hoekstra (Hooltpae), Jaap Dijkstra (Hooltpae), Janna Withaar (Else), Jan Liest (Oosterwoolde), Egbert de Jong (Bergum), Thea de Jong (Bergum) en Boele Land (Jelsum).

De kursusleiders weren dit seizoen Zwaantje Kuiters-Keizer (schrieveri'je), Geert Lantinga (geschiedenis) en Henk Bloemhoff (taelkunde, schrieven). Bloemhoff was op et examen ok kommitteerde van et Nedersaksisch Instituut van de Grunninger Universiteit. Harm Smid vulde disse drie meensken nog an bi'j et examineren.

Ankem winter is d'r vermoedelik weer een kursus Stellingwarfs veur beginners.

Verontschuldigings

Deur een grote inbraoke raekte de Stellingwarver Schrieversronte veur meer as f 10.000,- an computerapparaatuur kwiet, wiels een pat van oonze computerprogrammes votraekt is. Ien en aander leidde tot een grote aachterstaand in oonze warkzigheden. Et april-nummer van *De Owend* leup een flinke vertraoging op. Veur de vekaansietied komt et juni-nummer en we hopen dat we dan weer 'op schema liggen'. Oonze verontschuldigings veur de laete toezending.

Et passeniël van de Stellingwarver Schrieversronte

Henk Bloemhoff

Et Stellingwarfs Woordeboek

Zoas jim dat wend binnen, geef ik ok disse keer weer wat woordmateriaol dat oonze infermaanten in de verschillende dörpen oons gavven. Over *sjakken*, daor ik et een peer keer over had hebbe, kan 'k nog vertellen dat de Grunninger Henk Scholte me belde om te vertellen dat et ok in zien streektael veurkomt. Bedaankt, Henk!

Aj' zo in et materiaol zitten te lezen, dan vaalt et je elke keer weer op hoevule appatte woorden as d'r aenlik wel niet in oons Stellingwarfs zitten die in et Nederlaans niet veurkommen of haost niet meer bruukt wodden in die tael. Hiel wat oolde Stellingwarver woorden bin veur jongeren weer 'ni'j' aj' ze heuren laoten. De ni'je scouting-groep van Oosterwoolde vreug me lestdaegs naor wat mooie woorden, want ze mossen een naeme hebben, liefst een Stellingwarver en/ of iene mit wat een historisch tintien. Doe we et over voegels kregen, numde ik de *schofferd* 'buizerd' en de *gele gouwe* 'wielewaal'. Now, die woorden vunnen ze 'te gek', gelokkig in de speulse, positieve zin van die uitdrokking, al is et dan op 't langelaeste *De Biezenhutters* wodden, een prachtige naeme naor een oolde stee in Nanninge bi'j Oosterwoolde. Zokke oolde woorden die kennen de meensken dus vaeke niet meer. Now gef et zinsverbaand meerstal toch wel de meuglihkied dat jongeren en niet-Stellingwarvers oons verstaon, mar dat zal mit die voegelnaemen wel es ofvalen. Of liever: ofvalen wezen, want wie bruukt ze nog...?

Zo ongeveer vergong et mi'j, jongere ok (hoe lange zegt iene zoks trouwens van himzels?), doe ik naor et woord *soortig* keek. Et kwam in de vraogen an de infermaanten veur, en de betekenis is: mit een mooi medel, deurgaons van een koe. Dat woord leek me niet botte bekend toe. Mar toch gavven een protte dörpen et op, en aenlik de hieltied in dezelde betekenis. Zo kwammen d'r bi'jglieks zinnegies veur 't locht as 'De koe die buurman inkocht het, is een soortige of kaantige koe' (Obk), 'Et liekt wel een goed soortig besien' (Dho), en Np tekende an: '...mit een goed medel. Et moet dus gien slinterbille (ok wel van een meenske!) wezen'. Nee, et zit mit dat *soortig* nog wel goed, want de volgende dörpen gavven et op in disse betekenis: Db, Dho, Dhau, Ld, Ma, Nbk, Np, Nt, Obk, Op, Nw, Ow, Pe-Dbl, Spa, Stegg en Wol. Dan ziej' mar weer hoe makkelik aj' je verkieken kunnen op et veurkommen van een woord. En butendat, et dot blieken dat *soortig* ok in et Drents en et Fries veurkomt.

spck

Allzende vun ik bi'j *spek* weer een tal mooie woorden en uitdrottings. Et weren d'r nogal vule. Die in et Nederlaans ok veurkommen, zoas *de katte op et spek bienen*, daor gao'k veurnaemelik an veurbi'j, en ok veerder mos ik kiezen.

Een aorige saemenstelling mit *spck*, om mar even mit te beginnen, is *speksnieder*. Dat is zo ongeveer een opschepper, een pochebuul, iene die him nogal wat

veurdot. In die betekenis geven El en Nbk et, al vult dat laeste dörp nog an tot 'Een hiele speksnieder op 'e luzemark'. El het et over een *spekbiender* in dit verbaand. Bdie gef't van 'n *hieie speksnieder* 'iene die et goed daon het, een pries wunnen het of zo', en Obk nuumt 'Et is een echte speksnieder, die vent, hi'j het et altied best en hi'j het nooit gien krapte an geld'. In soortgeliekense betekenis gef't Np 'een aorige speksnieder'. Aorig is in dit verbaand dat Van Dale hier him ok wat op 'e vlakke hoolt, zie mar: 'aanduiding van een bep. persoon met een bep. gevoelsnuance: *een rare speksnijder*, een rare snijboon.

Iene mit een dikke nekke hiet een *speknekke*, geven Dfo, Np en Spa, wiels pattie spek op een aander plak hebben: 'Die het hiel wat spek op 'e ribben' (Obk), en ie kun ok 'vet wezen as spek' (Op).

Somstieden is et spekglad, of glad as spek (Bdie, El, Ld, Nbk, en Nt). 'Hi'j scheut mit spek', gef't Stegg, en dat kan zegd wodden van iene die liegt dat hi'j bast. Hoewel hi'j niet zo bekend is, komt disse utering trouwens ok in et Nederlaans veur. In etzelde dörp wodt ok opgeven: 'Da's me ok een spekjaeger', van iene daor ie niet best op an kunnen, van zoe'n iene 'kuj' niks naovertellen'. Van meensken die in weelde ommekommen, zeggen ze in Stegg wel: 'De maeden die valen van weelde uut et spek'.

'Gooi gien spek in 't honnenust' gef't Db; dat hoolt ongeveer in: ie moe'n gien 'paarlen voor de zwijnen werpen'. Mar ok gelt: 'Zuuk gien spek in honnenusten' (Obk); zuuk dus niet daor waor d'r al een boel van bruukt wodt, daor waor et toch niet te vienen is. In vergeliekbere betekenissen kommen beide uuttrokkings ok in et Drents en Fries veur.

Ma gef't de aorige uuttrokkung: '(t Is) een arbieder zien spek op brood', en dat wodt zegd van 'naachs lekker bi'j de vrouw slaopen'.

autokoetsier

Zoas jim weten hebben jim nog een klein vertellegien over *autokoetsier* te goede. De heer A. Koops, van vroeger uut Oosterwoolde, belde en schreef me d'r laeter over. Uut zien brief neem ik dat over wat veur oons hier van belang is. Lichtkaans dus dat an et veurvallegien dat verteld wodt, et woord autokoetsier (veur Oosterwoolde en omstreken) te daanken is (H.Bl.).

Doe Oosterwoolde nog een dörpien was, was Et Oost, ok wel Et Oostaende, de veurnaemste straote van et dörp. Haost alle winkels koj' d'r vienen. Ie hadden d'r een peer bakkers, krudeniers, slaachters, een smid, een waegenmaeker, kappers, schilders, manniefakturen, een touw- en leerhaandel, en niet te vergeten dokter Buwalda. Daornaost was d'r nog een twiede dokter in Oosterwoolde. Dat was dokter Prakken. Die mossen tegere in haost de hiele gemiente de gezondheidszorg op heur schoolers nemen. Ze hadden elk een koetsier en een eigen peerd mit een koetsien. A'k me uut de verhaelen van zoe'n vieftig tot zestig jaor leden nog naemen veur de geest haele, dan kommen die van Sjoerd Cats as koetsier van dr. Prakken en Roelof Hoogenberg as koetsier van dokter Buwalda naor boven drieben. Veural de laeste persoon ston bekend om zien humor. Zok volk woonde

d'r indertied meer op Et Oost. Ik daenke an naemen as Tiemen Mulder, Koops, Van der Meulen, en an Jan Ni'jenhuus. De laeste twieje weren bakker.

Doe bekend wodde dat nao de iene dokter ok de ere een auto anschaffen zol - niks ni'js onder de zonne, zoks komt vandaege-de-dag ok veur - schient Roelof Hoogenberg as antwoord op 'e vraoge 'Wat moet ie dan doen gaon?' zegd te hebben: 'Now, gewoon, ik wor autokoetsier!' Dat bi'j de behandeling van dat woord eerder in dit tiedschrift ok et gemientehuus betrokken wodde, verbaost mi'j niks, want Henderk Jehannes, zoas Bergveld deur zien naoste mitwarkers nuumd wodde, geneut enorm van dit soorte van 'uutviensels', zoas hi'j et nuumde.

Op 31 december 1989 rakte op de leeftied van 89 jaor oonze trouwe woordeboekmitwarker, de heer

Jaap Bos

van Noordwoolde weg. Behalven veur et woordeboekwark leverde hi'j oons mit naeme veur et vaktaele-onderzuuk bi'jdregen van grote weerde. Wi'j bliieven him daor altied daankber veur.

Bestuur en passeniël

Ni'jjaorsbi'jienkomst

Op zaoterdagaovend 13 jannewaori hul de Stellingwarver Schrieversronte in De Miente in Oosterwoolde de jaarlikse ni'jjaorsbi'jienkomst. Een zeuventig meensken kwammen d'r op of. De warkgroep publisiteit hadde een ofwisselende kulturele aovend saemensteld. Schetsies, veurdrachten en een stokmennig optredens van de Aachterhoeker zanger Hans Keuper. Theo van de Bles van De Blesse hul een toespraake over de toekomst van et Stellingwarfs. Et leek de redaktie een goed idee en plaets zien verhael hieronder in *De Ovend*.

Theo van de Bles

De wiend integen

Jim kennen dat wel. Aj' bi'j et fietsen de wiend integen hebben. De rogge kroem, et stuur in de midden vaaste en as et moet even op 'e trappers. Kommen zij' d'r, dan mar wat laeter. Et Stellingwarfs het de wiend ok integen. Et mooie weer is over, d'r wodt klaegd.

* de aktieve leden binnen de Schrieversronte wo'n de hiel tied oolder en waar blift et jongvolk?

* et geve en kruderige Stellingwarfs wodt praot deur de oolden, de jongste Stellingwarvers praoten hiel slecht Stellingwarfs of hielemaole niet.

In de Stellingwarven is et *Stellingwarfs een minderhiedstael* wodden. Klagebienen zeggen dat et Stellingwarfs et in de jaoren 90 hiel zwaar kriegen zal en zwatkiekers hebben veurspeld dat d'r over zoe'n 25 jaor hielemaole gien Stellingwarfs meer over is. Ja, in de boeken vanzels. In et Stellingwarver Woordeboek (2 dielen krek veur 2010 klaorkommen) en in 't haandwoordeboek mit spellingsveurschriften.

* Waor as de redakteuren van de *Stellingwarf* en de *Ni'je Ooststellingwarver* zo now en dan es wat in blaederen.

* Waor somstieden deur tekstschrievers en regisseurs in zocht wodt naor een aorige Stellingwarver uitdrekking.

* Waor as een onderwiezer mit belangstelling veur et streekeigene nog es wat opzuukt veur de kiender.

Boeken dus, waar hiele levendige beschrievingen in staon van een zo goed as dooie tael. Et Stellingwarfs, een tael die, glik de ere streeктаelen mal weer op 'e kop kreeg deur sterke invloeden van uut Nederlaans *en* omreden dat d'r jaorenlaank daelekeken is op streeктаelen. Et Stellingwarfs, ok een tael die in verholing laete op et pepier kwam en een tael uut een klein gebied, praot deur weinig meensken.

Waar moet et henne mit et Stellingwarfs? Opbluuien of uutstarven? Slaegen wi'j d'r in de reize of te maeken (Haelt et Stellingwarfs et jaor 2000?) of wi'jen we van de fietse of?

Eerlik is eerlik. De laeste jaoren is d'r *in* en *veur* et Stellingwarfs een vlutte wark verzet. Bewonderensweerdig vule. En d'r is nog zat te doen. Mar de snee is d'r an de aandere kaante ok wat uut. In *De Ovend* (en daorbuten) wodt al praot over et vaaste hollen van de kwaliteit van de verhaelen en gedichten. Moej' tegen elke pries boeken uitgeven blieven, ok as de kwaliteit van et schrevene ofvaalt? Dan te bedanken dat et uitgeven van boeken de hielied duurder wodt en et tal geldschieters al kleinder. Veural veur et wetenschappelijke wark is et zunde. Plannen zat en et moet gebeuren ok. Et Stellingwarfs het niks an dattig inbunnen jaorgangen van *De Ovend* allierend, d'r moe'n studieboeken naost staon. Woordboeken, vaktael, veldnaemestudies, de plaatselijke geschiedenis. Et is waor dat een wetenschappelijke grondlaoge een tael mit dreegt, mar zoks scheidt verplichtings. As de geleerden in de Stellingwarven en de heufdmitwarkers de kop d'r goed bi'j hollen en et bestuur de geldkraene wet te vienen, is de helte van et wark al daon. Et wetenschappelijke diel. Mar now de rest nog. Et moet mienes wodden mit et Stellingwarfs of 't moet 'n aorighied blieven en wat zoj' je dan drok maeken? As et mienes wodt moet d'r niet al te lange waacht wodden mit et oprichten van et komitee 'Redden wat-d'r-nog-te-redden-vaalt'. Dit komitee zal mit et bestuur van de Schrieversronte rap om de taofel moeten om de pesisie van et Stellingwarfs-in-et-daegelikse-leven te bepraoten. Veur een dergelik komitee he'k een tal anbevelings mitneumen: wil d'r over twintig, dattig jaor naost et wetenschappelijke Stellingwarfs nog een daegeliks Stellingwarfs overblieven, dan moet d'r wat gebeuren!

1. De meensken moe'n Stellingwarfs praoten en praoten blieven. Elk op zien eigen wieze. Aj' meensken d'r van overtugen kunnen dat heur streektael niet minderweerdig is, kuj' nog een vlutte goedmaeken.

Veurbeelden:

* de poletieke man- en vrouwluden moe'n op et Stellingwarfs overgaon. Veur tal van politici zol dat ok beter wezen, omreden dat ze van et Nederlaans niks maemaeken- of dat moet an et poletieke taelgebruuk liggen. Al die politici die op 'e straote, thuus of op et schoeplein Stellingwarfs leerd hebben, praoten dat ok in de raod en de kemmissies.

* as de burgemeester Stellingwarfs kan - dan hi'j ok!

* in de dörpen van Oost en West moet een legertien van vertrouwenspersonen kommen, dat op alle vergeederings in zoe'n dörp *konsekwent* in de streektael praot. Dus op 'e iesclub, in de feestkemmissie, bi'j plaatselik belang en in de vrouweveriening. Wie zol et andurven in de Lionsclub?

Dat kost gien stuver en et brengt je meer op as een dikke nota, die in een peer jaor onder et stof raekt.

2. Naost poletiek en verieningsleven moet de anval eupend wodden op 'e radio en de kraanten.

In twie kraanten (*Stellingwarf* en *Ni'je Ooststellingwarver*) moe'n naost rebrieken in et Stellingwarfs ok kommentaoren en gewone berichtgevings in de streektael kommen. Dus gien uitzunderings as Keunst naor Kracht of de Vliegende Steerns optreden of de jaorvergeerdering van de Schrieversronte holen wodt, mar veur alle ni'js, ok sportni'js. Niet geliek in de hiele kraante, mar staorigan opvoeren. Dat moet ok gellen veur de radio. Prissentaosie van pergrammes in et Stellingwarfs, ok van onderwarpen van over de greens.

3. Aj' de stried anbienen mit een tegenstaander moej' de meest veuruutscheuven troepen van waopens veurzien.

Iene van de slimste tegenstaanders van et Stellingwarfs is de taelversmeriger, die alle streektaeln een stok in de spaeken stikt. Dat d'r komt een warkgroep die ni'je Stellingwarver woorden maekt of de oolden wat oppoetst. Een soort van Schrieverskollektief, mar dan onder een ere naeme, die mooi een rebriek in de kraante en op 'e radio vullen kan. In de stried tegen de roeg om him henne klappende versmeriging moet et gebruik van kruderig Stellingwarfs anvieterd wodden.

4. D'r moet in de 90-er jaoren een tenielgezelschop kommen dat de boer opgaot: naor schoelen en dörpsfeesten.

Et moet in et biezonder een gezelschop wodden dat veur kiender speulen gaot.

5. De laeste anbeveling zoj' 'Stellingwarfs om te kieken' numen kunnen.

Bestaonde plannen angaonde keunstroutes, monementetochten en ooldhiedkundige perjekten wo'n veerder uutwarkt. In de jaoren 90 wo'n d'r klaankbeelden en films maekt mit goeie Stellingwarver teksten, ok deur de beide gemienten. Adverteensies in de kraanten de hieltied meer in et Stellingwarfs. Now nog mar een half percent, elk jaor 5 tot 10 percent meer!

Een haandvol anbevelings mit veurbeelden d'r bi'j *hoe* et Stellingwarfs levendig te holen. En wie zal dat doen? heur ik daenken. Iederiene die et Stellingwarfs een waarm hatte toedreegt, daenkt d'r over nao. In oonze vri'je demokraosie maj' gieniene angeven, mar veur de Stellingwarver zaeke is et verplicht en noodzaekelik. Dan zuj' de wiend nogal es flink integen kriegen. Mar aj' mit meer binnen, kuj' mekere douwen. Et is now kiezen tussen de kop d'r veur gooien of de kop hangen laoten. Wodt et mienes of blift et een aorigheid?

Bedaankt veur et luustren.

O ja, over et woord *aorigheid* nog even dit: de juryveurzitter van de Oolde Pookpries schrift in iene van de laeste Ovends dat et woord *aorig* zo onderhaand "synoniem wodt veur grieze middelmaatighied". Ik bin et mit him iens. Et zol liekewel zunde wezen awwe et nooit meer bruken meugen. Ik pleite hier toch veur ontheffing en wel in de volgende sitewaosie: aj' iene in jaoren niet zien hebben, moej' nog zeggen kunnen: Ie hebben ok een aorige dikke kop kregen!

Oosterse Kontakten

In disse *Oosterse Kontakten* besteden we aandacht an de Grunninger dichter Reinder Willem Hiemstra. Hi'j gruuide op in de streek tussen Nieziel en Griepskarke. As boerezeune raekte hi'j vertrouwd mit et leven dichte bi'j de netuur, en wat daor bi'j heurt: dieren, plaanten, de zee, mar ok de vreugde, de liefde en de piene van meensken.

Hi'j schreef al tieden gedichten zonder dat ok mar iene d'r wat vanof wus. Hi'j gooide ze vaeke gewoon weer vot. Zels zien vrouw wus d'r niks van totdat... ze him op een dag betrapte en doe verbeud ze him om de gedichten nog langer vot te smieten. Eerst schreef Reinder Hiemstra in et Nederlaans, mar now schrift hi'j veurnaemelik in zien memmetael: et Westerkertiers. Gedichten van him wodden publiceerd in verschillende streckblaeden en in de Grunninger tiedschriften *Toal en Taiken* en *Krödde*.

Reinder Willem Hiemstra woont mit vrouwen drie kiender in Crangeweer, een plakken tussen Bedum en Stedum. Hi'j het daor een boerespullegien. Jim aandacht veur zeuven van zien gedichten. (red.)

Mörgen

Ien e luwte van e mörgen
As ik opstoa uut et niks
Uut et zwaarde zunder zörgen
En mien haart weer heurboar klopt
As mien haand van help mij ropt
Leef ik verder ien n mix
Van et willen en het moeten
Mor begriepen zel k et nooit

Schrieven

Laans mien levensloop lopend
verdoe ik voak mien tied.
Het nut dat zie ik niet.
Moar aal te voak betrap k
mezelf op treuzeln en goa k
even zitten aan e kaant.
Ik zie dat mien gedachten
uutlopen op één punt.
Teruggoan ken ik niet,
doarom goa k schrieven
zodat ales nog n moal
weer overnij begunt.

Ielt en bloaren

Verlegen goan ale doagen
ien e kring om mij stoan.
Achterdochteg dat k ben,
gluup ik ze stuk veur stuk
op en del aan,
as n krollende vlag
as optild wotter
of grilleg laand,
gien uur krieg k rust.

Het soezen van zwiegen
holdt mij nog op e bien,
mor niet laank meer.
Want, ik denk dat k
nog es uut breek,
dwaars deur de doagen hén
om te kieken wel as
heur stoande holdt.

Wensteg

n Schroale wiend
let dreug en kold
zien oadem fluustern.
Veurbij bennen weer
de tiden van zummer,
rozen en blode huid.
Ik ken allenneg nog
mor stiekem luustern
noar wat ik metmoakt heb
as ik mien ogen sluit.
De zachte, zolde troanen
hemmen mij weer wat bedoard,
mor hieltied as die
wiend weer waait,
dan voel ik me bezwoard.

Wensteg ben k en wensteg
zel k wel blieven.

Zörger

Wost met mij?

Ik ben op dij
vandoag en mörgen
k lach noar dij
en deel mien drop
k zwaai en kiek
en knik mien kop
de hiele daag

Mor dan is t doan
t is uut
k wiet t niet meer -
dan heb k weer
hiele andere zörger
en denk ik noa
woarom ik reer

Die twee

Doar leggen ze nou op t kerkelaand,
die olde man en vrouw, woar ik
sums zo mor met mien moeke kwam.

'Zo bist doe doar, jong kerel,' zee er dan
en om e haals hing lös zien strik.
Zij droeg n zachte sjaal van kant
met ien heur hoar die haalve kammen,
ze proatte dan ien een stuk deur,
- heur brune ogen deden niks as vlammen -
en hiel mien moe één kockje veur.

Mor ik, ik kreeg e hiele trom.
Dan riepen ze tegeliek van 'kom,
doe moest ter nog van groeien,
mor magst niet met de krumels knoeien.'

Kamp

Hielemoal fremd
asof n andere wereld licht
kikt de lege vlakte me aan
lopend over de votbroken rails
ken ik nou onbekommerd goan -
tussen de bomen en boskes
leggen versprijd
de ienvulboare barakken
op t groene
nou allenneg gras
verroaden deur nog n poar
grote bomen, die fluusternd
vertellen hoe t eerder was
en hoe t gelukkeg nooit
weer worden zal
'hopelek'

Oene Bult

Stelling

"Een aander dot et bi'j jow ok niet gauw goed," zegt Femmegien, de vrouw van Stelling. Deurgaons ien keer in de maand, as et wat stormt, krigt Stelling nogal es de wiend van veuren.

"Elkeniene is minder as jow; ie vienen jezels de hieltied et beste," veerde Femmegien vot. As ze in zokke bujjen is, wet ze van gien opholen. Mar Stelling kent heur zaangies, nao roem dattig jaor trouwd wezen, wel. Dus zegt hi'j niet meer as: "Krek, zo is et; wie him zels votsmit, wodt deur een aander niet opkregen," en lat veerder alles mar over him henne gaon (behalven de trein, mar zoveule macht het de vrouw now ok weer niet).

Stelling het now ienkeer de onbescheiden eigenschap om krapan alles beter weten te willen as een aander en mient ok krapan alles beter te kunnen, al wet hi'j best dat zoks vanzels niet waor is; mar leven mit illusies moej' ok niet uutpoetsen. En as iene al es beter is as de baos zels, dan daenkt hi'j: "zo ha'k et ok doen kund," of: "ik wol dat ik dat zo zegd, schreven of daon hadde." De vrouw het geliek, Stelling vint him zels et beste. Wat kuj' daor trouwens an doen, as alles van teveuren deur je geboorte al in wezen vaaste legd is in de cellen van je hassens, hatte, bliende daarm en dikke ti'je, zoas die perfester van de "Krokedilletraonen" wel beweren wil?

Zo vuult Stelling him ok "all-rounder". As boer. Perduktie- en strontoverschotten bin veur him gien perblemen. Honger genoeg in de wereld en stedelingen weten allieand mar wat honnestront is; van koeflatten en geitekeutels hebben ze gien weet. Ze konnen beter peerdebloemen op 'e huid smeren as al die vieze troep uut de kosmetika-winkels. Beter meer en beter wottels eten as weer een starker brilleglas veur de ogen. Beter een briede weegbree op een stienpoeste leggen as die dure zalve van de dokter. Zo kan Stelling wel deurgaon, mar de meensken luustren toch niet naor him. Kwakzalveri'je numen ze die netuurlike wetenschap.

Zo ok in de poletiek, om nog mar es wat te numen. Stelling zol et beter (en goedkoper) doen as alle menisters mit mekeer in et kammenet, zoas hi'j et kabinet numt. Daenken ze now warkelik alle autorieders in de trein te kriegen? Gien spraoke van. De trein zol et niet iens an kunnen en brengt de bosschoppen niet bi'j je veur de deure. En de belasting en verzekering moej' toch veur de auto betaalen, en et is beter dat hi'j ridt as stille stiet. Ok een protte burgers hebben wel een goed boereverstaand. En dan de woningnood, van nao de oorlog nog altied volksvij-aand nommer iene. Schaande. Mar d'r is ruimte zat, as de meensken mar wat inschikkeliker weren, mar dat bin ze niet. Moej' bi'j aovende mar es zien hoeveule huzen d'r blikber onverlocht leeg staon, krek liekegoed in Amsterdam as in Appelsche, om mar twee plakken te numen. En hoevule d'r jaorenlaank te koop staon. Ze willen niet aanders, want krapte hoolt de priezen hoge en daor is et om te doen. Of niet, soms?

En dan de belastings. As de overhied verienvooldigt, wodt et veur de burger ingewikkelder en veur de boeren duurder. Doe d'r mar daenken omme. De

ienvoudigste en rechtveerdigste belasting is et geven van tienden, zo wussen ze een peer duzend jaor leden al, dan kun veerder alle pepieren en formelieren wel verbraand wodden, mar zoks willen de ambteners vanzels niet vanwege heur baene en de menisters niet, want dan moe'n ze zels tevule inleveren en daor is vanzels gien daenken an. Daor zit him de oest. Veur heur gelt: wat ingewikkelder, wat beter en zoks weten ze op 'e tillevisie best te verkopen as verienvoudiging. En weer trappen de boeren, burgers en buterlui d'r in. Mar Stelling niet; daor is hi'j te ontwikkeld veur. Of gewoon te liepe.

En zo kan hi'j wel deurgaon. De buurvrouw het gister de kraante ok al ofzegd. Now al heur familie, vrunden en kennissen al mit een doodsbericht d'r in staon hebben, staot d'r veur heur niks ni'js meer in. Heur eigen rouwadverteensie zal ze toch niet lezen. (Een grappien d'r tussendeur, "moet kunnen," is et niet?) Mar elkeniene zol de kraante opzeggen moeten as die inderdaod tevule van oonze speerzeme bomen bruukt. "Aber, jeder Konzekwenz fürt zum Teufel," zegt Stelling in zien beste Duuts. En zo daenken ze d'r bi'j de kraanten en bi'j de abonnees blikber ok over. Dat Stelling is toch niet de ienigste eigenwieze die d'r bestaot. Morgen zal hi'j dat de vrouw es wies maeken. Mar now zi'j an et koken in de keuken is, zal hi'j heur niet van de wieze brengen. Want beter eten as zi'j op 'e taofel zet kan gieniene. Dat zodoende lat Stelling die kwessie van de emancipaosie now mar evenpies achterwege, al het hi'j ok daor best zien daenk over. Dat dan mar een aandere keer, as et d'r al van komt.

Jacht op een wild varken

Aj' wat in de oolde papperassen sneupen, koj' mennigkeer wat aorigs tegen. In et maandblad *De lift* van et sannetorium Beatrixoord in Appelsche kwammen we in nummer 7 van de dadde jaorgaank (meert 1950) een Stellingwarfs verhael van Jan Heida tegen. Ok H.J. Bergveld hul him in zien riempies al es doende mit de wilde varkenjacht. In Appelsche wodt d'r nog de hieltied praot over et laeste wilde varken. Et fotomateriaol bi'j dit verhael lat de jachtbuit zien. En et laeste wilde varken is ok now nog in Appelsche te vienen: et hangt bi'j oold-wethoolder Henk Zwart an de mure. D'r bin alderhaande mooie verhaelen over. Misschien dawwe in ien van de kommende Ovends daor nog es wat getugen over an et woord laoten kunnen. Mar now eerst et verhael van Jan Heida, mit daank an zien bruur Pieter Heida veur de foto's. (Pieter Jonker)

Jan Heida

Van de supportersveriening

Een supporter op 'e wilde varkenjacht

Daor hebben wi'j wat beleefd! Wi'j bin op 'e wilde varkenjacht west. Dat kwam zó: een posien leden hadden ze hier bi'j omme een wild varken zien. Een dikke beer. Ze hadden d'r doe al mit man en macht aachteran zeten, ze hadden d'r ok al een peer keer op scheuten, mar iederkeer was hi'j d'r nog weer uut naaid.

Zaoterdag hadden ze zien sporen weer vunnen (de jaegers numen dat "prenten") en die prenten leupen in een stok bos en ze kwammen d'r niet weer uut. In dat bossien mos hi'j dus zitten.

Now wollen de jaegers et disse keer es goed anpakken. Ze mossen daorum een koppeltien driervers hebben, die nargens veur stonnen. Daorum kwammen ze ok bi'j mi'j en vreugen a'k ok mit wol. Now, dat was krek wat veur mi'j en ik sleug drekt toe.

Zo tegen ien ure stakken wi'j of en hoe dichter as wi'j an de bos toe kwammen, waor 't varken in zat, hoe drokker et wodde op 'e straote. Van alle kaanten kwammen de jaegers opzetten. Mit auto's, op stoomfietsen en op Harley Trapsons. Doe we d'r kot an toe weren, hebben we effenties waacht tot ze d'r allegere weren. We stonnen zo in koppelties te waachten en de jaegers hadden 't al drok over dikke haezen en liepe vossen en wilde varkens. Zo zachiesan was de ploeg d'r hielendal en mit de baos van de jaegers veurop gongen we lopende op 'e bos of. We mossen doodstille wezen en et laeste aentien mossen we op 'e ti'jen lopen. De rokeri'je mos uut en de hond, die d'r bi'j was, kreeg een touwgien om de bek. 'k Weet niet as dat was omdat hi'j niet blaffen moch of dat ze bange weren, dat hi'j et varken anders verscheuren zol. Mar ik kon et niet vraogen omda'k niet praoten moch.

Doe we bi'j de bos kwammen, hebben de jaegers die drekt omsingeld en doe

die allegere op heur plak stonnen, mossen wi'j drievern et varken d'r uut jaegen.

Now hadde ik nog nooit eerder zoe'n dichte bos zien! De boompies stonnen man an man en de toeken hongen op 'e grond. Daortussen nog allemaol pollen en stiekels. 't Was iene horre! We keken mekeer es an en we dochten et zelde: d'r blifft van oonze kleren gien draotien an mekeer! Mar doe et teken geven wodde, dat we los mossen, gongen we d'r toch mar op in. Allegere toegelieke en zoe'n meter of tiene ruimte tussenbeide. En duuster dat et in die bos was! Ie konnen gien meter veur je uut zien. We reupen mekeer zo now en dan es bi'j de naeme; dan wussen we zowat as we recht deur de bos gongen. We weren al een hiel aende vot en nog nooit gien varken. De bos wodde now zo dichte, daj' niet eers veuruut konnen as kroepende. Et was krek een koppeltien Indianen. Allienig hadden we wat meer leven. We reupen mekeer nog es toe, wat we mit et varken doen zollen as we him tegenkwammen en zokke dingen meer. Mar doe we veerder kwammen, wodde ik toch een betien bange. Et varken mo's vaast in dit bossien zitten en we weren al haost op 'e helte. Hi'j kwam dus op een klein plakken te zitten. Krek, doe ik daor zo an dochte, zol ik weer onder een toeke deur kroepen en daor zag ik opienen in et halve duuster een ofgrieselike grote kop op een peer haandbretten van mien gezicht of! De oren laggen een betien in de nekke en mit zien glundige ogies keek hi'j mi'j strak an! Hi'j blaosde es een keer ommeraek deur zien neusgatten, zoas makke varkens ok doen, mar dan vule hadder! Zien aosem vuulde ik in mien gezicht. Eerst dee 'k mien ogen, leuf ik, wied los en doe potdichte! Ik schrok mi'j haost een caverne! "Gao vot, biest!," raosde ik en dat verston hi'j, want mit iene sprong naaide hi'j d'r uut. Hi'j nam niet iens de tied om him omme te dri'jen, mar hi'j scheut as een snoek veuruut en schoerde bi'j mien bienen langes. De hadde bossels stakken mi'j deur mien beide broeken henne. Ik hebbe de schrammen d'r nog van op 'e bienen.

Mar wat was et een ondie, doe hi'j in de bienen kwam. Zo groot as een vol en klauwen as een jaorige pinke. En daor biesde hi'j de bos deur, de takken steuven alle kaanten uut. Gloepende hadde gong 't. De aandere driers vernammen him ok en mit mekeer raosden wi'j doe zo hadde as wi'j konnen: "Hi'j komt d'r an! Hi'j komt d'r an!"

En doe opiens... pang! een schot. Ok mar iene. Ik dochte: dat is grif mis, want in ien keer kriegen ze zoe'n grote hopsteiger van een varken nooit kepot. Ik keek al es om mi'j henne as d'r niet een voeg boompjen was, waor ik in klimmen kon, as hi'j es weeromme kwam! Mar inienen reupen ze: "Daor ligt hi'j! Daor ligt hi'j!" Ik dochte: now is 't vertrouwd, da'k aachter him an lope. Ik kom daor buten de bos en ja heur, daor lag hi'j. Dood! Mar hi'j leek him nog sprekend, dat niet! De jaeger, die him scheuten hadde, ston d'r bi'j te kieken. En laot dat now de ooldste jaeger wezen, die d'r bi'j was! Ik leuve, dat hi'j al 76 jaor was. Ik vun 't mar jammer, dat hi'j al zo oold was. Et was veule mooier west, as hi'j nog vieftig jaor jonger west was, want dan kon hi'j d'r ok vieftig jaor langer over opscheppen! Mar daorum niet, we gunden 't him allegere van hatte. Veur dawwe d'r op of gongen, ha'k d'r al van tuntelen heurd, dat die oolde baos d'r ok weer bi'j was en dat hi'j een koegel op 't geweer hadde in plaets van haegel. Ik hadde et doe niet op die koegels staon, want die gaon zo veer. Et leek mi'j hielendal gien grappien toe: een dikke twintig jaegers

mit koegels en zwaore haegel op 't geweer om de bos en wi'j mit dat wilde varken d'r in. Daorum kreup ik mar deur die bos, want ik wol niet graeg een gattien van zoe'n koegel deur mien hemd hebben! Mar de oolde baos het him best raekt. Ik snap nog niet, hoe hi'j dat klaor speuld het. Zoe'n biezend varken, dat over een pattien goest, een koegel krek in de kop te mikken! De meerste jongkerels zollen him dat grif niet nao doen.

Et duurde mar effen en doe kwam d'r al een trekker mit een waegen deur de bos om et varken op te haelen. Daornao in optocht naor Appelsche. Bi'j dokter Sorgdrager zien huus hebben we doe effenties pleisterd, want d'r mos vanzels een petret van maekt wodden en dokter Sorgdrager kon 't mitien van bedde of ok nog krek effen zien. Ze bin laeter ok nog mit et varken bi'j 't sannetorium langes west om 't an de pesjenten zien te laoten. Want zoe'n biest ziej' niet alle daegen. Ik heb heurd, dat de vrouwlu van 't V.P. et varken zowat kael plokt hebben om tanebossels te maeken.

En zoe'n wild varken smaekt ok goed. Beter as dat hi'j d'r uut zicht. Dat hebben wi'j maendagaovend pruufd. D'r is doe een groot feest west en de drieviers weren ok nuugd. Mit mekeer - d'r was zoe'n kleine 80 man - hebben we doe et varken soldaot maekt. Et smaekte nog lekkerder as die zooltene herings van lessend. Zels he'k een stok van de snute had. Lekker knas.

Ik weet now ok, waarom as wilde varkens nooit een krulle in de stat hebben. Dat kan niet, deur dat stieve haor, dat d'r om henne zit. En as d'r bi'j ongelok es iene mit een krulle in de stat geboren wodt, dan krigt hi'j him d'r nooit weer uut.

Veur mien pat komt d'r mar gauw es weer zoe'n vri'jer in de Appelschester bossen. Ik lusse him!

Et persoanlike dichters chop van Johan Veenstra

naor anlciding van *De toren van De Lichtmis*

Van de bekende Friese dichter Fedde Schurer is de uutspraake overleverd, dat een dichter een vent is die veur zien volk vassen maekt, as dat volk daor verlet van het. Die "kerelsachtige" omschrieving die wel veer ofstaot van et romantische idee, dat een dichter een meenske van een hogere odder wezen zol, die mit et heufd in de wolkens lopt en ingevings krigt van zien Muze, is veur een pat ok wel van toepassing op Johan Veenstra, de Stellingwarver dichter van wie in de haast van 1988 een ni'je bundel vassen uitgeven is deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte.

Ommes, zolange as de Schrieversronte bestaon het, het Johan Veenstra niet allienig iene van de beste schrievers west, mar ok iene van de aktiefste leden. Iene die nooit te beroerd was om tiedvretende bestuurlike, organisatorische en redaktionele kerweigies op te knappen en die him nooit te hoge of te goed of te literair vuuld het om datsoorte van wark te maeken daor zien Stellingwarver volk verlet van hadde: vri'jwat ienvooldige stökkies, grappige vertellegies, liedteksten, vertaelings en gelegenhiedsgedichten.

Ok dat wark het hi'j daon mit inzet van zien telent en taelveerdighied en daankzij zien goeie smaek is ok dat maekwark altied zo uutvalen, dat et de muuite van et lezen weerd was en dat et je zels slimme anspreken en op et gemoed warken kon, aj' et de schriever zels veurlezen of veurdregen heuren mochten.

Veenstra is liekewel mar veur een pat de dichter neffens Schurer zien definiisie van een man die vassen maekt, omdat zien volk d'r omme vragt; want benaemens in zien jongste bundel blickt hi'j ok een dichter te wezen die vassen schrift vanuut een eigen innerlik verlet: omdat hi'j moet en d'r niet onderuut kan. In zien beste poëzie vrot hi'j om inzicht en helderhied te kriegen angaonde zien eigen dingen, zien leven, zien relaosies, zien perblemen en zien vreugden, zien gelok en zien gemis, zien verdriet en zien troost, de onvrede en et verlangst. En dié stried is wat alle "echte" dichters gemien hebben.

In de veurtreffelike tekst op 'e aachterflappe van *De toren van De Lichtmis* -een tekst daor as een bespreker niet zovule meer an toevoegen kan- schrift Remco Heite et zo: "Et is van alle tieden en dat zal et de hieltied blieden, ok in bevreuren literaire vorm: dat onbestemde gevuul van een tekot an gelok."

In zien persoanlike vassen die et belangriekste pat van de ni'je bundel utmaeken, is Johan Veenstra echt een dichter van et "verlangst" en dat hi'j zels goed anvuult, dat hi'j in die dichterlike tradisie staot, daor as J.C. Bloem in Nederland de zuverste vertegenwoordiger van was, dot blieden uut de titel *Verlangst* daor as Johan Veenstra de vassen in et eerste pat van zien bundel onder beflapt het.

Zien verlangst het verschillende dimensies, horizontale en vertikale. Hi'j zocht in de lengte en brette van et heden, mar ok in hoogte en diepte van toekomst en van wat west het. Hiel vaeke komt dan et besef, dat et nooit weer wodden zal, zoas et west het, zo harmonieus, zo volmaekt en mit de dichter zels d'r in zo veilig en op zien plak. Nog al gauw es lat de ik-feguur him mitnemen deur zien gevulens van weemoed en nostalgie, mar aldergelokkigst blif hi'j niet zweven en lat hi'j him tot de odder roepen deur zien nochterens en zien gezonde verstaand. De tegenstelling tussen et te breuken "now" en et idyllische "doe" komt mooi uut in et laeste vas van et eerste pat: *Mariabeeld*, waarin tegenover de "rommelmark" mit "baklocht", "motregen" en een "hiese koopman" et "Mariabeeld vol stille liefde" plaetst is. Zien eigen verlangst naor "wat as was" het de dichter verplaetst naor et gezicht van Maria, bi'j wie et as "verstiend verlangst" op een hoger plan brocht wodt in heur "iewige glimk".

Mariabeeld

Motregen en baklocht
en et geluud
van een hiese koopman
op 'e rommelmark.

Verleuren tussen
blik en diggelgoed:
een ofdaankt Mariabeeld
vol stille liefde.
Mit een iewige glimk
en mit verstiend verlangst
naor wat as was.

Wierook en keerslocht
en et geluud
van een zuver Te Deum
in een volle karke.

(bladziede 20)

De kracht van dit vas ligt ok in et beroep, dat deur de dichter op alle zintugen van de lezer daon wodt; om je in de dichter verplaetsen te kunnen en zien emosie te ondergaon moej' je gevuul, oren, ogen en neuze inschaekelen, wiels hi'j mit de "baklocht" (euliekoeken, petat, vis) ok nog een beroep dot op je smaak.

In de patten II en III, die as titel respektievelik *dörp* en *kiend* mitkregen hebben, bin vassen bi'j mekeer brocht mit een strakkere vorm, meest riemende riegels en et kerakter van gelegenhiedswark en soms ok van kabaretttekst of van Sunderklaosvas. Ok in die genres toont Veenstra him een veerdig vakman, mar et sentiment is wat veurspelber en de beelden hebben wat klisjeemaotigs. Verras-

send is dan inienend weer de zwatte humor en et scharpe ("brune") sarkasme in *Toekomstige bestelling* mit zien originele kritiek op 'e diskriminerende domme oolden die een soorte van "Überkind" bestellen willen.

Ok in et laeste pat (V) mit de titel *ere meensken* staon zokke vassen, waarbi'j de dichter as waornemer van de meensken om him henne een butenstaonder blift.

Vule intenser van gevuul bin de vassen in et pat d'r tussen mit de titel *naosten*. Naost de cyclussen *De toren van De Lichtmis*, over de ziekte van zien mem en et eupenhattige *Jeune homme nu* over een vekaansieromance staon d'r ofzonderlike vassen in, lickas *Pries*, *Kust van Apollo* en *Greveri'je* die tot de meest wezenlike van de hiele bundel heuren.

Greveri'je

Schrieven over mezels
is laoge veur laoge
mien verleden opgreven.
Spitte veur spitte
zangerig zeer blootleggen.
Diggels van vroeger
naor boven haelen.
En een protte
passen en meten
of d'r nog wat
van te maeken is.
Die greveri'je
aordt blikker nao:
mien pake was veenarbeider.

(bladziede 50)

Eins is dit vas of bi'j riegel 11, mar in de laeste drie riegels nemt de dichter zien toevlocht tot een soorte van verstaandelike en humoristische toevoeging om zien kwetsberhied of te scharmen. Dat het hi'j neudig, omdat hi'j anders mit de konklusie, dat d'r misschien niet vule meer "van te maeken is" himzels hiel bot op et zeer kommen zol en himzels uutleveren zol an een gevuul van doellooshied en pessimisme. Dichten het wat magisch. In een gedicht kuj' eigen benauwdens bezweren, mar soms gaot een gedicht zien eigen kaant uut, zonder dat de dichter nog grip het op 'e slotsom, daor as zien vas onkeerber op uutkomt. De waorhied die zo an et locht komt, is naor mien onderviening altied een diepen iene, daor aj', aj' eerlik blieden willen tegenover je eigen onderbewustwezen niet an ontkommen kunnen. As verweer het Johan Veenstra de doeltreffende waopens van humor, gezond verstaand en relativering.

Hoewel ik et niet waogen zol mien eigen bescheiden Fries dichterschap te vergelieken mit Johan Veenstra zienes in et Stellingwarfs, omdat zien taelbeheersing vule groter is en zien zeggingskracht vule sterker en omdat hi'j behalven die

persoonlike dichter ok de volksdichter wezen kan neffens de omschrijving van Fedde Schurer, vuul ik mi'j benaemens in ditsoorte kotte, vri'je vassen wel mit him verwaant. En krekas bi'j mien eigen vassen heb ik bi'j Johan Veenstra zienend wel es et gevulde, dat ze nog te dichte bi'j de dichter zels liggen en dat ze om een algemienere meenselike zeggingskracht te kriegen nog wat abstrakter maekt wodden moeten zollen. Now spreken ze benaemens meensken an die 't krek zo anvulen, meensken die wat van heur eigen problematiek en prakkesaosies herkennen in et verslag van de dichter. Aanderen haelen ze niet zo gauw over de streep van et mitvulen, al wekt oprechte betrokkenhied altied sympathie.

Et zol meugelik wezen moeten meer ruimte te scheppen, de vassen een hogere vlocht te geven. Hoe as ere dichters dat hebben, heb ik nog nooit uutvienen kund, mar ik geleuve, dat Johan Veenstra et ooit wel kunnen zal. Ik zie now al uut naor zien volgende bundel!

Johan Veenstra, *De toren van De Lichtmis*, Stichting Stellingwarver Schrieversronte, f 12,50.

D'r is nog hope

21 oktober 1936: De dörpsschoele van Nijberkoop. 't Is een ure of drieje, de schoeledag is haost omme. We kieken longerende deur de ruten naor de bos in de veerte mit zien haastkleuren. Daor gaon we douk weer speulen en huttebouwen. Meester De Vries zal zo wel *De Kleine Lord* pakken om nog een stokkien veur te lezen. Daor hewwe nog wel zin an, dat is zo bliksemse spannend. Mar nee, meester pakt een kevt, dot et eupen en haelt d'r een briefien uut. "Kiender," zegt hi'j, "ik hebbe een briefien van een orgenisaosie veur kiendercorrespondeensie kregen. Ze vraogen, of d'r hier ok kiender binnen, die mit een jonge of maegien uut Zuud-Afrike schrieven willen. Jim hoeven niet geliek te beslissen, praot d'r eerst mar es mit jim oolden over." Dan is 't tied, de schoele giet uut en de kiender zwaarmen naor alle kaanten uut. Thuus praot ik d'r mit heit en mem over, die vienen et goed. De ere morgens geef ik me bi'j de meester op. Meester zal et deurgeven.

Drie weken laeter krieg ik een briefkaorte mit de naeme en zo veerder van mien correspondeensievruentien: Frederik A. Venter, Mooifonteinschool, Oor Vijburg, Kaapperveensie, Zuud-Afrike; 10 jaor; tael Afrikaans; biezunderheden: disse jonge wil graeg een vruntien uut Hollaand hebben. Ik hebbe et kaortien altied beweerd. Dan begint d'r een correspondeensie, die drie jaor duren zal. Ik sture een foto, vertelle over mien levend hier, van eierzuken, visken, voetballen, de familie, wat mien heit dot en zo veerder. Hi'j stuurt mi'j een foto van him, een joongien in kekiebroek mit blote voeten, die doende is mit een griepe ien of aandere grondvrucht op te greven. Hi'j vertelt over zien familie, zien schoele, zien heit en mem, de boerkeri'je, hoevule laand ze wel niet hebben, hoevule vee, hoevule arbeiders, mar ok hoe onbetrouwber die zwatte arbeiders, die "kaffers" wel niet binnen, hoe dieverig dat volkien, die "nasic" wel niet is. Haost elke brief dreegt de sporen van et rascisme.

Haast 1938: Reichskristallnacht, Anschluss Oostenriek.

Veurjaor 1939: Hitler brult dat de Joden utroeid wodden moeten.

Haast 1939: Polen wodt onder de voete lopen. Frederik schrift dat Hitler goed wark dot in Europa... Ik schriewe weeromme, dat we bange binnen, dat hi'j Hollaand binnenvalen zal en dat hi'j oonze grootste vi'jaand is. Now komt d'r gien brief uut Zuud-Afrike weeromme.

Meie 1940: Heit begreeft pepieren, waor hi'j van vint, dat ze niet in verkeerde hanen valen meugen. De nachtmerrie begint. Heit zal et geweld niet overleven, krek zo min as een groot pat van mien schoonfamilie.

Now, vieftig jaor laeter resten oons de herinnerings en nog wat dinkies en foto's van heuren, zoas een groot barmitswa-petret in een briede lieste mit een joongien in een zwat pak, mit ronde brilleglassies, neumen op 'e dag dat de kleine Abraham Cohen, mien schoonheit, op zien dattiende verjaordag een man wodde en een geelbruun fotogien van een donkerhaorig, bled maegien van een jaor of achte, negen, de kleine Lea, mien schoonzussien, verdwenen naor "een onbekende

bestemming in Midden-Europa", zoas wiethoevule omken, tanten, neven en nichies, slaachtoffers van de rassehaat.

25 meert 1989. Haost viefstig jaor laeter. Een mooie heldere veurjaorsdag, we gaon naor de vlooiemark in Makkinge. We meugen daor zo now en dan graeg es rondstrunen en rondsneupen. Zo ziej' nog es een bekende en ie vienen nog wel es een aorighietien. Ik kope een Stellingwarfs boekien veur vief gulden, *De Oolde Pook* van Bergveld. Een kopien! Veerderop is d'r weer een stallegien mit tweedehaans boeken. Zien d'r goed uut, Christelik zo te zien, now niet drekt mien genre. Toch even kieken. Daor ligt *De man van Cyrene*. D'r giet een bliksemstraole deur me henne, niet deur die titel, mar ik zie de naeme van de schriever:... Frederik A. Venter! Ik slao haostig de flappe op, leze:... oorspronkelik Zuid-Afrikaans schriever... ien van de beste historische romans van now... artistiek... Venter kan schrieven... verhael van de boer Simon van Cyrene, de man die dwongen wodde et kruus van Jezus te dregen... "Dit neem ik mit," zeg ik tegen mien vrouw, "dit is schreven deur et joongien, waor as ik meer as viefstig jaor leden mit correspondeer hebbe."

Thus raekt et boek op 'e staepel van nog te lezen spul. Pas een half jaor laeter kiek ik d'r es in, begin te lezen en al lezende ontdekke ik, dat Frederik Venter niet meer de kleine racist van vroeger is. Ik leze et verhael niet zoas een aander dat lezen zol: een angriepend verhael van een onbekende schriever, nee, ik leze in de ziele van de schriever. Hi'j lat deur de woorden en daoden van zien heufdpersoon zien eigen binnenste zien. De neger is niet meer de onbetrouwbere kaffer, mar gefit zien leven veur Simon. Hi'j gefit de Man van Nazareth in de mond dat alle meensken geliek binnen, dot d'r niet toe, van wat kleur of ras ... Frederik is niet meer de "verkrampte" van vroeger.

11 feberwaori 1990. We zitten veur de tillevisie en waachten op et vrijkommen van Nelson Mandela. We zien Terre Blanche mit zien haokenkruusvlaggen, zien kammeraoden mit SS-gezichten. Et liekt of we viefstig jaor weeromme in de tied binnen. Et kwaod bestiet nog, de rassehaat is nog altied niet veurbi'j.

Daor is Mandela, hi'j is vri'j!

12 feberwaori 1990. Ik zitte in mien kaemertien achter mien bero, kieke naor de schaopies in 't laand, die vredig et grös behemmelen en naor de bomen die bugen in de zuidwester, schriewe dit verhael en filesefere, dat alle dingen uut verleden en heden soms toch zo wonder mit mekeer vervlochten binnen, en dat d'r nog hope is.

Lodewiek H.

Dagboekfragmenten 1989

Zundag 5 meert. Half jannewaori dit jaor wa'k begonnen de *Kroniek van een karakter* in twee dielen (Dl. I: *De Achterhoek*; Dl. II: *De oude Faust.*) van Jeroen Brouwers te lezen, mit mekeer even meer as 800 bladzieden. Vandaege ha'k ze uut. 'k Vun et slim interessaant en een hiel biezondere leeservering, disse twee autobiografische geschriften in briefvorm. Wat een taelbeheersing, wat een verscheidenhied in stiel en vorm; keihad, hielemaole eerlik, humoristisch, sarkastisch, cynisch, gieniene, sperende, ok himzels niet; triest en bliede, hoopvol en moedeloos, hi'j schrift him hielendal leeg, gaot tot op 'e bojem van himzels, dwas deur ienzemhied, tegenslaegen en levensverachting henne. Veur die tied ha'k van Jeroen Brouwers alliend lezen *De laatste deur* (Arbeiderspasse, 1983), een studie over zelsmoord in de literatuurgeschiedenis. Ok dat boek vun 'k, ondaanks et trieste onderwarp, geweldig goed en mit diepe inleving en meenselik anvulen schreven. Nao et lezen van disse twee dielen *Kroniek van een karakter* is Jeroen Brouwers veur mi'j op et ogenblik dè grote en meest bewonderde schriever in de Nederlaanse literatuur. 'k Zol willen da'k zó schreven kon, mar dat wodt 'm nooit, vanzels. Brouwers zels bewondert veural schrievers as Multatuli (hi'j schrift zels vaeke lieke foel, beweugen en dwas as Multatuli), Harry Mulisch (hi'j nuumt him "de grote Meester"), Louis Paul Boon (vanwegen zien levensechthied en stried veur de verdrokten), Maarten 't Hart (mit naeme vanwegen zien besprekings en beschouwings over literatuur), W.F. Hermans (ok vanwegen zien dwashied en zien goeie stiel), de kritikus Jaap Goedegebure, de Hélène Swarth-kenner Hans Roest (mentor en persoonlike vrund van Brouwers), de literatuuronderzaker en-konservater Harry Prick (op et gymnasium in Venlo he'k een jaor laank Nederlaans van him had, hi'j was doe 23 of 24 en begon krek as lerer), en de mi'j onbekende schriever-in-opkomst, Renee Stoute; veerder ok nog de mi'j alliend van naeme bekende Vlaamse schriever Walter van den Broeck en de oolde Gerard Walschap. Een erkende hekel het Brouwers an schrievers as Marnix Gijsen, Ward Ruyslinck, Hugo Raes, Hubert Lampo, Carel Jonckheere, Viktor van Vrieslandt, Willem Kloos, Michel van der Plas en mederne schrievers as Mensje van Keulen, Hannes Meinkema en Doeschka Meysing; allegeer schrievers die hi'j "niet-echt" vint mar "omhogens schreven" deur de passe, de uitgevers en de media. Jeroen Brouwers het dan ok een hekel an et officiële letterkundige circuit en argert him an "protégees en parvenu's" en et hiele opblaosde letterkundige wereltien. Hi'j het in zien jonge jaoren - zo omtrent zien dattigste, hi'j is now even over de 45,- in Brussel twiede direktur west van uitgeveri'je Manteau, mar deur een hooglopende ruzie mit inkelde Vlaamse schrievers en mit algemien-direktur Juliën Weverbergh is hi'j d'r in 1974 uut raekt. Begin 1976 gong hi'j weeromme naor Nederlaand (hi'j is een Noord-Braobaander van geboorte) en gong in de Achterhoek wonen, in Exel, een klein dörpien tussen Lochem, Laren en Zutphen, in villa "Louwhoek". Hi'j leeft daor saemen mit Josephine, die psychologe van beroep is, en het een

dochter die Anne hiet, nuumd naor zien eerste en grote liefde, Anne Walravens, dochter van de Vlaamse schriever Jan Walravens, die ok in de direktie van uitgeveri'je Manteau zat. Anne Walravens het d'r in 1975 zels een aende an maekt; dat wodde veur Jeroen Brouwers de anleiding om stof veur zien studie over zelsmoord in de literatuur bi'j mekeer gadderen te gaon, die in 1983 dus as *De laatste deur* verschenen is. Brouwers leeft in villa "Louwhoek" in Exel haost as een kluizener; hi'j komt d'r haost nooit weg, vuult him slim schruten in gezelschop van aanderen en dot niks aanders as schrieven en nog es schrieven en nog es schrieven. Hi'j is slim percies en stelt hiel hoge eisen an himzels: as hi'j twie of drie bladzieden op een dag schreven het, is hi'j biezunder tevreden en is hi'j hadde opscheuten.

In mien boekekaaste he'k nog van him staon: *Joris Ockeloen en het wachten* (Manteau, 1967), *Zondertrommels en trompetten* (Manteau, 1973), *Zonsopgangen boven zee* (Arbeiderspasse, 1977) en *Winterlicht* (Arbeiderspasse, 1984). Ik moet die allemaole nog lezen en zol d'r wel vot-op-slag mit beginnen willen; mar ja, te min tied...

Peggy Klinkhaemer

't Is now an jim...

Eerst weren jim van mi'j allienig.
Now bin jim van alleman.
Bepraot, bespreuken en beroddeld,
bezeerd, misprezen of verbroddeld,
'k weet niet of ik daor tegen kan...

'k Heb jim niet onder 't hatte dreugen,
jim bin in mien heufd ontstaon.
'k Hadde jim zomar in de kleren,
al doende mossen jim wat leren,
ik was zo mit jim lot begaon...

Gien wonder toch... pepieren kiender,
jim laggen o zo vaeke dwas,
'k mos mi'j in alle bochten wringen,
om 't spul weer in 't gereel te dwingen,
daenk niet dat dat zo makkelik was...

'k Heb zo vule van jim hullen,
van Fok, van Jildou en van Trien.
As jim de lezer now plezieren
mit spanning, liefde en menieren,
zullen jim mi'j ok bliede zien...

Batteld van 't pad

't Is me wat!

Mien vrouw mag graeg es wat in *De Ovend* snuffelen. Ze het d'r soms een protte wille omme. Van mi'j mag et; 't kan gien kwaod, donkt me.

Ja, dat zeg ik now wel, mar is dat wel hielemaole waor? 'k Hebbe d'r soms toch wel es wat muuite mit. Daor hej' now et verhael van *Rieke uut Langedieke*. Geestig heur, mar 't gaot mi'j aenlik veer genoeg. Dat geschrief over die keunstmoeder in dat kiepehokke! 'k Hebbe et d'r vandeweke nog es op naolezen. Jonge, jonge, dat zee 'k, 't gaot mi'j veer genoeg. Mien vrouw daenkt d'r wat aandere over. "'t Moet kunnen," zegt ze dan. Dat gezegde het ze van de kiender oppikt. Ja, ja, alles moet kunnen zeker!

En dan dat geschrief over vroeger. Dat "nostalgische" mit een vrend woord zegd. Dat gaot me ok wel es wat te vere. Och, ie moe'n mar daenken, ik bin ok de jongste niet meer. Zie, et hoolt me soms te vule doende. 'k Raeke et niet kwiet, ik gao d'r mit op bedde. En de vrouw ok.

De veurige weke hadde mien vrouw aovens weer wat in de ni'je *Ovend* zitten te lezen. En een wille dat ze hadde! Ik zegge: "Wat hej' toch?" "Moej' mar lezen," zegt ze.

't Was naachs om een ure of iene, dat ze iniens op bedde overaende vligt en mi'j an de huud ommescheurt. Ik schrok me rot en reup: "Wat is d'r toch?" Doe raosde ze zomar: "'k Wil mit jow de Lende uut!" Ik perbeerde heur wakker te maeken en zee: "Mar dat kan hielemaole niet, d'r zit gien flintertien ies in." Ze gaf heur weer daele en zee: "Och, ie kun et hielemaole niet, mit jow stieve kont." Now vraog ik je! Dat gaot mi'j vusen te veer.

De ere morgen bi'j et wakker wodden (et is nog wat schiemerig) zegt ze: "Het et ok vreuren?" Ik daenke, 'k moet d'r mar uut. Wat daenk ie dat d'r op 'e stoel naost bedde ligt? Een iesmusse! Het ze naachs uut de kaaste zocht!

We hebben besleuten d'r mar een weke tussenuut te gaon, naor et zuden van Spanje. Daor is et now ongeveer 18 graoden; lekker duj. Kan ze wat bi'jkommen. 't Is me wat!

Column

We kun zo staorigan in de Stellingwarven mar aorig mitkommen, al zeg ik et zels. We hebben in West-Stellingwarf al lekale radio en staorigan wo'n de butendörpen ansleuten op 'e kabel, zodawwe dommiet mar uutzuken kunnen, waor as we naor kicken willen. En dat is vanzels een goeie zaeke, want we moe'n mit in de wereld.

Kiek, en daoromme donkt me dawwe eins ok lekale tillevisie hebben moeten. De Jouwer het zoks ok al en wi'j bin toch niks minder as de Jouwer. Want ie kun mit de kabel now dommiet de hiele wereld wel in huus haelen, mar ie moe'n ok andacht geven an de eigen omgeving. En d'r bin grif zat pergramme's uut te daenken, diej' de meensken op zoe'n lekaal tillevisienet veurschottelen kunnen. We hebben hier in de Stellingwarven mooie meiden zat, dat een omroepster vienen, dat is gien inkeld bezwaor. Willy Dobbe zinkt d'r bi'j in et niet.

En dan moe'we vanzels wat flitsende pergramme's brengen. Niet dat oolderwetse gedoe. Niet een serie mit oolde ambachten en zo. We zitten echt niet verlegen om te zien hoe as ze hier vroeger an 't tiemen en 't zendemi'jen weren. Dat is verleden tied. En stoelematters, klompemaekers en körvevlechters in blauwe kielen mit een rooie buusdoek om de hals, daor gooiën ze je op alle braoderienen al dood mit. Dat moet dus niet ok nog es op oonze tillevisie.

Wawwe dan wel doen können? Een songfestival! Krek as dat grote Eurovisie songfestival. Mar dan van de eigen streek. Uut alle Stellingwarver dörpen een zanger of zangeres. En dan wie 't beste is. Dat liekt me mooi en zoks vienen de meensken grif ok mooi. En elk dörp het toch grif wel iene, die knap een vassien zingen kan en aandere playbacken ze mar. Aj' dat een betien in de slag hebben, het gieniene in de gaten dat et nep is en de wereld wodt toch van alle kaanten belazerd.

Trouwens dat gezing interesseert et volk et meerste niet. De punttelling nao ofloop, da's et mooiste. Da's bi'j et grote songfestival ok zo. En awwe zoks dan doen gaon, moet et vanzels niet in 't Stellingwarfs. Aj' dan toch wat willen, moej't drekt ok medern anpakken. Ingels en Fraans dus. Et heurt ja nargens naor as d'r vanuut Wolvege of Oosterwoolde vraogd wodden zol deur de Stellingwarfse Willy Dobbe: "En now gaon we es heuren wat De Langelille d'r van vint. Heuren jim oons, Langelille?" En dawwe dan nao wat gekraek te heuren kriegen: "Dit is Klaosien van Jannes mit de punten van De Langelille."

Kiek, zoks kan dus niet. We doen et zo: "Hello, Langelille, are you there?" En dan komt dus dat gekraek van de sateliet, die midden boven de Scheene hangt en dan zegt Klaosien van Jannes: "Hello, Wolvege, here are the results of the Langelillian jury." En dan begint Klaosien mit de punten. "The Rizzerd: one point." En oonze Willy Dobbe zegt dan: "Le Rizzèrd: un point." En Klaosien gaot deur en et wodt spannender en spannender. "The Hoeve: eight points." "Le Hoeve: huit points." "Slikenborough: ten points." "Slikenbourg dix points." En dan hoolt Klaosien even de aosem in en dan zegt ze: "The Fochtel: twelf points." "Le Fochtèl: douze points." En Klaosien slöt of: "These were the results of the Langelillian jury. Good night, Wolvege." "Good night, Klaosien," zegt Willy.

En zo wint De Fochtel dus, want van een protte ere dörpen kregen ze ok douze

points. En de winning group van De Fochtel zingt: "Aachter op 'e Fochtel is 't knollegruun bevreuren. Falderalderiere, Falderalderare." Nee, et kun nog mooie tiden wodden in de Stellingwarven as we lekale tillevisie kriegen.

Veurlezen veur Omroep Friesland op 8 maart 1990.

teije

(schreven op een morgen veur een lacte dienst, slecht weer)

de wiend goelt
ik vuul de natte birketakken
deur mien heufd zwiepen
striemen achter mien ogen

et gaot wel
zegt de oolde man
perbeert overaende te kommen
vaalt hiemende weer op bedde

een tuunhekke
staot te kleppen
regen jenst tegen de raemen
et hekke heur ik niet

hi'j goelt
is bange
drinken kan hi'j nog
roosvicee mit waeter

mien heufd is hol
vol mit hadde wiend
regen, goelen
duustere beelden

et gaot wel
kreunt hi'j
mar now
gao 'k
even slaopen

aansen
op 'e fiets
naor et wark
zol hi'j slaopen?

